

Literatura na pomezí psychiatrické diagnózy

Je známou skutečností, že umění někdy balancuje na choulostivém břitu mezi genialitou a šílenstvím; vždyť onou tak zvanou „normálností“ se odjakživ honosili právě netvůrčí břichopasové. Opulentní konvolut nakladatelského domu Petrov je ovšem přiznanou přílohou k chorobopisu. Je však současně také fascinujícím čtením – čtením pro někoho možná roztomilým svým kouzlem nechtěného, pro jiného možná naopak sotva přijatelným grafomanským ejakulátem zbloudilé duše.

A právě rozpornost obou naznačených pojetí recepce kongeniálně postihl Lukešův literární impresárió Docent PhDr. Vladimír Borecký, CSc. z Katedry teorie kultury Filozofické fakulty UK. Jeho akribický seznam hudebních děl Jana Lukeše, jeho exaktní doslov k dílu Mistra, jeho velerozsáhlé vysvětlivky působí na neinformovaného čtenáře jako kdyby pocházely z chovu patafyzických apologetů Járy da Cimrmana, z rodu Frantů Kocourků a jejich zlatých slavíků Kovandů. Docentu Boreckému úspěšně sekunduje spolueditorka Martina Sedlecká ediční poznámkou. Rigorózně akademický punc pak celý opus nabývá rejstříkem titulů a jmenným rejstříkem, nad nimiž by i okoralé srdce Jaromíra Slomka zaplesalo.

Jan Lukeš alias Car Osten byl osobností věru rozpornou: dokázal vystudovat medicínu, jeho díla psaná plnicím perem nebo na stroji byla „*produkty nočních hodin mezi 22 a 2*“ (obdobně jako třeba dnes u Ludvíka Kundery), věhlasný psychiatr profesor Mysliveček mu (Lukešovi) vyhotovil diagnózu „Schizofrenia paranoídes“, dobu svého „*nejhlubšího duševního rozvratu*“ překonával „*jedině nadměrnými dávkami koncentrovaných lihovin*“, atd., atp., etc. Popasoval se v životě s kdekým, od papeže po Chruščova, arcit' aniž by si psaním jmen dobových celebrit hlavu lámal: *Žolijot Kyrý, Einštajn...* A nejenom psaní jmen pojal osobitě: *býk-být* byl v jeho podání hudební styl u mládeže, hovořil o *minijatúře* televizní obrazovky. Svě dílo dovedl sám patřičně ocenit: „*Často si myslím, že i kdyby po mně nezůstalo nic jiného než tohle, bylo by to dosti. Snad i v tom ohledu míním napodobit božského Vlacha Žačkina Rossiniho.*“ Sám si svoje opery kriticky hodnotil: „*jsou tu některá místa neobyčejně melodická, úchvatně krásná... hudebně snad nejcennější jsou okamžiky... ze všech postav nejlépe je prokreslena Nora, která se může stavěti po bok altovým partům jako je Azučena, Piková dáma a Kostelnička (z Janáčkovy Jenífy)*“.

Lukeš jako autor svérázných katastrofických oper si je tu a tam vědom možných realizačních problémů, třeba při pádu letadla na scénu, přičemž se pilot usmaží na škvarek. („*Což by zajisté působilo značné inscenační potíže na jevišti ND!*“) V jeho pokračování *Prodané nevěsty* zapaluje Vašek chalupu a opera vrcholí druhým požárem Národního divadla. K opeře *Hirošima* se Jan Lukeš naštěstí jenom chystal... Avšak i jeho skromné režijní poznámky nepostrádají osobitosti: „*...v ložnici za staženými žaluziemi Soňa, která je vlastně kurvou, miliskuje se na otomanu s Bobem, který má mnohem důkladnější přirození než manžel...*“ Pro jistotu je třeba zdůraznit, že čtenář knihy nepopatří ani na jedinou notu jediné partitury - zmiňované opery jsou popisovány pouze slovně. Zato výživně slovně: „*Walther vytáhne kolt a střelil ji třemi ranami s trojnásobným zařváním rauco in G-dur: „Ty svině ruská!!!“ Poté se nechává spoutat od šerifa Johnsona, který dosud netečně přihlížel lynči negra, jehož kowbojové udí na šibenici.*“

Bez osobitého půvabu nejsou ani životopisné pasáže knihy, namátkou: „*...horší bylo, že jsem obdržel také přízviska „Krásná Ramóna“, „Dolores Del Rio“ a „Dolores Ibarurri la Passionaria“ pro sličnost svou a zženštilé vzezření; a opravdu, pamatují se, že všichni homosexuálové bývali vždycky jako bez sebe, když se ocitli v mé blízkosti, a tu jsem je ještě záměrně vydražďoval. K mým nápadníkům patřil bohužel i pan katecheta...*“ Knihu lze vnímat rovněž jako studnici všemožných drbů, klepů a pomluv, kariér „*per vaginam* skrze svůj sňatek se Židovkou“. Okoštujme namátkou k dortíku s kávičkou: „*...vytrpěla s ním prý*

očistec na zemi, hlavně proto, že trpěl inkontinencí, - věrná však prý mu nebyla, jak se proslýchá... (Já sám bych o ni stál velice.) Také některé dedikace Lukešových oper pálí z těžkých kalibrů: „*Byla určena k poctě nové paní prezidentové Hany Benešové (prve než mi bylo známo, že dotyčná je hermafroditem).*“

Ne všechno v knize z díla Jana Lukeše je však úsměvné. Mám kupříkladu na mysli návrh mezinárodního koncentračního tábora pro duševně nemocné nebo jeho projekt euthanatické kliniky pod eufemickým názvem Dům útěchy (při vinohradské nemocnici). Z mnoha psychiatricko-filozofických reflexí Cara Ostena mrazí a čtenáři maně přichází na mysl, kam až obdobná pokřiveně tryskající imaginace v dějinách lidstva tu a tam dostříkla.

Je dobré, že vycházejí podobné knihy, že máme skrze ně možnost nahlédnout do třináctých komnat lidské psychiky, že můžeme listovat stránkami bizarně esteticky působivými. I tohle je totiž krásná literatura, byť pojímaná jaksi v širším slova smyslu.

Prokeš, Josef: *Literatura na pomezí diagnózy. Host – měsíčník pro literaturu a čtenáře*, XV, 02/2004, od s. 47-48, 2 s. **ISSN 1211-9938**. 2004. (Recenze knihy Jana Lukeše „*Můj život v hudbě*“, Petrov, Brno 2003)